

BÓTA TIBOR

AZ IGAZI VILÁGOSSÁG ÚTJA A SZERETETHEZ

„És lám a csillag, melyet napkeleten láttak, előttük haladt, amíg végre meg nem állt a hely fölött, ahol a gyermek volt.”
(Mt.2,9)

Az evangéliumi kép szerint a bölcseket a csillag világossága vezette el a betlehemi Jézushoz, azaz a megtestesült Szeretethez. Ez a kép szinte felkínálja azt a megállapítást, hogy az igazi világosság mindig a szeretethez vezet el.

A kereső ember szomjazza a tisztánlátás világosságát. Keresése során egyre jobban, és jobban birtokolja azt. Vajon mikor, és hogyan válik a megszerzett világossága olyanná, amely már igazi világosságnak nevezhető?

Annak érdekében, hogy az ember ne csak tisztán lásson, de az igazi világosságot is birtokolja, feltétlenül szükséges, hogy azért akarjon egyre tisztábban látni, hogy megtudhassa, mi a célja az életének, mire, és hogyan kell felhasználnia az életét, hogy betöltse a teremtése során kapott/felvállalt feladatát, és eközben egyre jobban és helyesebben megtanuljon szeretni. Életünk céljának keresése egy életre szóló program. Az erről való elgondolkodás messze meghaladná a jelenlegi elmélkedésem kereteit. Ezért hát csupán a keresés/továbbadás hogyanját próbálom körüljárni.

Először is azt próbálom megvizsgálni, hogy mit is nevezek én a keresés során (nem a tartalomra vonatkozóan) *igazi világosságnak*. Majd arra térek rá, hogy ha valaki ennek az igazi belső világosságnak a birtokba jut, mi adja meg *szeretetének az alapfeltételét, további feltételeit, és végső feltételét*.

Az igazi világosság

Derűs éjszaka feltekintve az égboltra az ember azt tapasztalja, hogy a Hold és a csillagok is világítanak. Mégis óriási különbség van a kétféle világítás között. A csillagok saját fényüket¹ szórják szét, a Hold azonban csak visszaveri más égitest fényét. A csillagok belső energiáikat sugározzák szét, a Hold bár elnyeli a ráeső fény egy részét, de soha nem rendelkezik annyi energiával, hogy saját fényét sugározná, csak világít a visszaverés által.

A fenti hasonlattal harmóniában talán nem véletlen, hogy az evangéliumi képben is a betlehemi istállóhoz csillag vezette² a Messiást-várókat, s nem valamiféle saját fénnel nem rendelkező égitest.

Vakság, vagy tisztánlátás?

¹ Természetesen a csillagok belső energiája sem saját energia, mivel az, az energia ősforrásából származik. A csillagok azonban ezt az energiát beépítették önmagukba, felhalmozták, majd ezt adják tovább.
² Az evangéliumi képet csupán analógia-forrásként használok fel. Ugyanis a kutatások mai állása szerint a mozgó égitest, melyet a bölcsek követtek, vagy követni véltek, csupán egy rendkívüli égi jelenség (üstökös? szupernóva? égitestek együttállása?) lehetett.

A Jn.9,41-ben elhangzik egy furcsa mondat Jézus ajkáról: "Ha vakok volnátok,... nem volna vétkeitek." Valóban érdemes egyre tisztábban látni, - azaz nem vaknak maradni. -, hogy ezáltal kitáguljon felelősségünk határa, és leszűküljön cselekvési lehetőségeink köre? (Pl. másokat félrelökve, mások kárára nem juthatunk előre; ha bántás ér bennünket, visszabántás helyett szeretet kell, hogy legyen a válaszuk.)

A Jn.8,31-32-ben olvashatjuk: „Jézus azután így szólt azokhoz a zsidókhoz, akik hittek benne: „ha megmaradtok beszédemben..., akkor meg fogjátok ismerni az igazságot, és az igazság szabadokká fog tenni titeket.”

Nincs itt valami ellentmondás? A tisztánlátás által megszerzett igazság ismerete leszűkíti az ember cselekvési lehetőségeit - azaz látszólag szabadsága egy részétől fosztja meg, és Jézus mégis azt állítja, hogy az igazság szabaddá tesz. A látszólagos ellentmondást csak úgy lehet feloldani, ha be tudjuk látni, hogy tudatunkban meglehetősen kevert a "szabadság" fogalom. Addig, amíg azt hiszi az ember, hogy az a legszabadabb, aki bármit megtehet, óriási tévedésben van. Ebben a tévedésben voltak Jézus hallgatói is, akik Jézus előbb idézett mondatára így válaszoltak: "Ábrahám magvai vagyunk, soha senkinek a rabszolgái nem voltunk, hogy mondhatod hát, hogy szabadokká lesztek?" A valódi szabadság valami teljesen mást jelent, és nem a kötöttségektől való mentességet.

1. Az igazság megteremti szeretetünk alapfeltételét: szabaddá tesz.

Az igazság csak akkor tesz szabaddá, ha az ember hasonlónak válik a betlehemi csillaghoz: azaz, ha az igazság saját *belső energiájává* válik, és azt *kisugározza*. Bármelyik oldal hiánya esetén az igazság nem képes szabaddá tenni az embert, azaz megadni szeretete alapfeltételét. Aki csak befogadja az igazságot, s talán még úgy is érzi, hogy magáévá tette, de nem adja tovább, az a szabadság érzése helyett egy feszítő érzést érezhet csupán, mert az igazság lényegéből adódóan kikívánkozik. Kikívánkozik, és a kimondás, továbbadás által teszi szabaddá birtokosát. Az pedig, aki meghallva az igazságot, azonnal tovább akarja adni, anélkül, hogy magáévá tette volna, hogy teljes lényével átélte volna azt, az sem fogja megtapasztalni a szabadságot, mert csak a Hold-szerepet vállalja: azaz mások sugárzását veri vissza. Egyik típus sem képes szabaddá válni, azaz szeretetének alapfeltételét megteremteni.

Az igazság csak akkor képes szabaddá tenni az embert, ha - miután. befogadja – engedi, hogy átrendezze belső energiáit, és ezt a belső rendjén átjárt igazságot adja tovább.

Spinoza az érzelmekkel kapcsolatban kétféle érzelemről beszél:

- A szenvedő érzelmek kiélése közben az embert kényszer hajtja, olyan indítékoknak válik a tárgyává, amelyeknek nincs is tudatában.
- A cselekvő érzelmek kiélése közben az ember szabad, ura érzelmeinek. Mivel az érzelmek cseleked-

teinket kísérő jelzőrendszere is – mely cselekedeteink helyességéről tájékoztat, - így a fenti megkülönböztetés érvényes szeretet-tevékenységeinkre is.

Vagyis lehet szabadon szeretni, és lehet valamilyen kényszer hatása alatt /azaz szenvedő módon/ is szeretet cselekedni, szeretetet „színlelni”.

Szenvedő módon szeret az ember akkor, ha valamilyen külső vagy belső kényszer hatására cselekszik. Elvárások, félelmek, egzisztenciális biztonság-igény, önigazolási-vágy, elismerés-vágy és még ki tudja, mi minden hajthatja az embert, amikor így "szeret". Ha enged a kényszereknek, cselekedeteinek látszólagos gyümölcsei ellenére is biztos lehet abban, hogy szeretete hamis, mert szeretni csak szabadon lehet.

Az ember szeretetének alapfeltétele, hogy szabad legyen: azaz, hogy képes legyen „irányítani” gondolatait, érzelmeit, törekvéseit, és ezeken keresztül cselekedeteit. A szabad ember ura akar lenni idejének, energiájának, hogy azokat belső, folyamatosan rendeződő értékrendjének megfelelően tudja felhasználni, és mindig az „értékesebbre” igyekszik magát szabadabbá tenni.

2. Szeretetünk további feltételei

Szavaink értéke és súlya

A belső világosságot tovább kell adni, mert egyébként szétfeszíti az embert. De csak az értékes adható tovább, az értéktelen nem. Az ember világosságát reprezentáló szavainknak értéke kell, hogy legyen. De mi adja meg szavainak értékét? Szavainak elsődleges értéket az adja meg, ha minél teljesebb fedésben vannak Jézus gondolatvilágával, szavaival. De vajon elégséges-e ez?

Simone Weil mondja: "Ugyanaz a szó lehet jelentéktelen, vagy rendkívüli, attól a módtól függően, ahogyan kimondták. És ez a mód azon múlik, hogy milyen mélységű az emberi létezésnek az a régiója, ahonnan a szavak fakadnak, és az akarat ebben semmit sem tehet. És csodálatos egyezéssel ugyanarra a területre jutnak el abban, aki hallgatja őket. Ekképpen a hallgató felismeri, - ha megvan benne a felismerés képessége - hogy mi az értéke a szavaknak." Vagyis szavaink értékét a tartalom nem képes önmagában megadni!

Az igazságot megfogalmazó, és belsőbb régiókból eredő szavaink olykor sebet is ejthetnek. Milyen nagyszerű az, ha az ember képes arra, hogy szavainak a tartalma, és ne a formája legyen a vádló! Ezzel nem akarom kizárni a szent harag és szent indulat jogosságát. Sőt, ha ezek valóban szentek – azaz "érted" és nem "ellened" irányulnak - növelik a szó értékét. Amennyire növelni tudja a szent harag a szó értékét, legalább olyan mértékben tud romboló lenni az "ellened" irányuló harag indulata. Az embernek hinnie kell abban, hogy az általa kimondott szavak értékét a másik ember felismeri, tehát ugyanazon szavai építeni, és rombolni is képesek a másikban.

A szó és a tett harmóniája

Az ember tettei képesek igazán hitelt adni szavainak. Ezért az életpélda értékét nem lehet eléggé hangsúlyozni. De bármennyire is nagy érték az életpélda, csak ak-

kor érték, ha helyén van az ember életében. A "dumálás helyett inkább cselekedjünk" megnyilatkozás lehet a csalódottság, belefáradás hangja is. Ilyenkor az életpélda képes a belemenekülés helyévé is válni. Sem a szó, sem a tett nem képes a másikat helyettesíteni. Vigyáznunk kell nagyon arra, hogy ha néha fel is borul szavaink és tetteink harmóniája, nehogy a két dolog bennünk egymás ellentétévé váljon. Mindig tisztán kell látnunk, hogy a kettő egymás szerves kiegészítője.

A szív és az ész harmóniája

Jézus példája nyomán nagy hangsúlyt teszünk a Bokorban a tanulásra, tanításra. A felületes szemlélő ebből arra következtethet, hogy ez a hangsúlytevés egyet jelent - az ész és a szív kettősségében - az ész javára történő rangsor felállításával.

A szív hátrányát számon kérő megnyilatkozások persze jogosak is lehetnek. Például, ha az ember az értelmével felfogott gondolatait úgy akarja továbbadni, hogy azok nem járják be előbb belső útjait, közben teljes lényét átalakítva. Ilyenkor ugyanis csak a "Hold"-szerepet hajlandó vállalni. Ilyen esetben a gyakorlat is a számon kérőket igazolja. Ugyanis sokszor egy szívből jövő, tehetetlenségét kínlódo zagyvaság sokkal jobban segít, mint egy átgondolt, logikus tanácsadás. Kissé cinikusan szokták mondani: van, aki segíteni akar, és van, aki tanácsot adni. A Hold-típusú, csak szavakat visszaverő emberről beszél Jung is, amikor a szív fontosságát hangsúlyozza:

"A ma emberének tragikus tévedése, hogy azt gondolja, ha kikiabál egy jelmondatot, vagy felmutat egy transzparenst, az hat..., pedig csak az hat, ami előbb a szívünket belülről érinti." Persze ez a gondolat burkoltan arra is inti az embert, hogy az ész felé megbillent harmóniát, nehogy a szellemi tevékenységei visszafogásával próbálja helyrebillenteni.

A belső energiát sugárzó szabad ember a szív és az ész harmóniájából él. Ez a harmónia, azonban egy állandó belső küzdelem vállalását jelenti, amit József Attila csodálatosan fejez ki egyik versében:

"Az elme, ha megért, megbékül,

de nem nyughatik a szív nélkül.

S az indulat, múltó görcsökbe vész,

ha föl nem oldja eleve az ész."

A közös látás erősítő hatása

Megerősíti az ember belső világát (tudását, szívét, törekvését), ha egy - számára értékes - közösség is visszajelzi belső látásának helyességét. Értékes közösség az ember számára az, ahol a tagok közösen törekszenek arra, hogy szavaik egyre jobban fedésbe kerüljenek Jézus szavaival. Ahol fontosnak tartják azt is, hogy szavukat és tetteiket, valamint szívüket és értelmüket is egyensúlyban tartsák. Egy ilyen közösség helyeslése nagyon meg tudja az embert erősíteni, így szavainak biztonságát, erejét, értékét is jelentősen megnöveli. Ekkor értelmet kap, és érdekessé válik egymásra figyelni, egymást megérteni, és megtanulni közösen látni.

Az egymásra-figyelés nem jelenti azt, hogy mindig és mindenben egyet kell értenünk, sőt baj is lenne, mert ez a tarkaság igazi tiszteletének hiányosságáról árulkodna. De szükséges, hogy mindig a másik megértésére törekedjünk. Megérteni valakit azt jelenti, hogy egyre mélyebben megismerjük a másik törekvőközpontjának világát. A másik indítékaira figyelő párbeszédben lehetséges csak egymás valódi gazdagítása.

3. Szeretetünk végső feltételének mottója: "Csak a boldog ember képes másokat boldoggá tenni"

A családban és a közösségben is nehéz a másság elfogadása. Sajnos egymás passzív elfogadása - ami olykor nem is olyan egyszerű - nem elegendő. A fejlődő kapcsolatokhoz az is szükséges, hogy egymást boldoggá akarjunk tenni, hogy egymás emelése révén emelkedjünk. Mindannyiunk előtt világos, hogy nem azon múlik közösségünk szeretetlégköre, hogy képesek vagyunk-e olyan embereket összegyűjteni, akiket tudunk szeretni, hanem azon, hogy kifejlődött-e bennünk a szeretet képessége. Ezt tisztán látva, vajon nem értékeljük-e mégis sokszor többre azt a közösséget, ahol élvezzük mások szimpátiáját, mint ahol szeretet-képességünk fejlesztésére és gyakorlásra bőven akad lehetőség? Vajon nem körözi-e le bennünk is olykor a másokat boldoggá tenni akarásunkat a helytelen boldoggá lenni akarásunk, azaz az elismerésre és szimpátiára vágyásunk? Nem igaz az állítás, hogy "minden ember boldog akar lenni...". Csak nagyon kevés ember akar boldog lenni. Megelégszünk apró örömmel, s ezért nem is tudunk igazán boldoggá tenni másokat.

A teremtés könyvében minden nap után Isten azt mondja: "Ez jó.". Nekünk is törekednünk kell arra, hogy mi is minden nap után ki tudjuk mondani szívből, hogy ez jó. Fromm írja az anyai szeretettel kapcsolatban: "A legtöbb anya képes rá, hogy "tejet" adjon, de csak kevesen tudnak "mézet" is adni. Hogy mézet adhasson, ahhoz az anyának nem csak "jó anyának", hanem boldog embernek is kell lennie, és ez már keveseknek sikerül. Az anya élet-szeretete éppoly ragályos, mint szorongása.". Az élet szeretetének győznie kell önmagunkban, minden félelem, csalódás, szorongás és bántás ellenére, mert csak a boldog ember képes másokat boldoggá tenni!

Karácsonyra készülve mindannyiunk számára azt kérem, hogy az a világosság, amelyet Jézus hozott el közénk - s amelynek jelképe talán a betlehemi csillag is lehet - járjon át bennünket, s teremtsen Rendet bennünk. Hogy az a világosság, amelyet továbbadásra kaptunk - s amely emiatt kikívánczol -, feszítsen szét bennünket, hogy ne tudjunk hallgatni róla. Hogy ne kötözzük meg Teremtőnk szándékát, s eljuttassuk a kapott világosságot mindazokhoz, akiken rajtunk keresztül akar segíteni, s képessé váljunk arra, hogy ne csak "tejet", de "mézet" is tudjunk adni.

(Fenti előadás elhangzott egy ág karácsonyon 1987-ben.)

BOGDÁN JÓZSEF VERSEIBŐL

SZILAVECZKY CSILLA SZERKESZTŐ ELŐSZAVÁBÓL

Bogdán József papköltő, Délvidéken (Vajdaság), Zentán született 1956. január 12-én. Kegyetlen gyermekkor jutott osztályrészül. Négyéves korában elvesztette édesanyját. Apja alkalmatlan volt a gyermekek nevelésére, így testvéreivel nevelőszülőkhöz, majd amikor a Vöröskereszt már nem fizetett a gyermekek neveléséért, állami gondozásba került. Általános iskola után a szabadkai katolikus gimnáziumban tanult tovább, ahonnan a horvátországi diakovári egyetemre vezetett az útja, ahol teológiai és filozófiai diplomát szerzett. 1983. június 29-én szentelték pappá Nagybecskerekben, papi szolgálatának első állomásán. Az elmúlt 30 évben több településen teljesített lelképásztori, hittantanári szolgálatot...

Első verseit kamaszkorában írta, aztán hosszú kihagyást követően, pappá szentelése után kezdett komolyan foglalkozni a versírással.

A kötet címe, nagyon találóan, *Zilált papi imák*. Ziláltak, mert a költő nagyon széles körből választ témát. Imák, mert a leghétköznapibb versekben is érezzük Isten jelenlétét, szeretetét. Ennek ellenére Bogdán József versei nem templomszagú steril versek. Kedveli a meghökkenítő kifejezés-párokat, feltámaszt rég elfelejtett szavakat s olyan kifejezéseket is használ, amelyek egy paptól szokatlanok, nyersek. Ide sorolhatók a többnyire komor hangulatú haiku-i is. Ezt a versformát ő vitte be és honosította meg a délvidéki magyar költészetben.

A család nélkül felnőtt költő lelkében rengeteg fájdalom és ebből következően nagyon nagy empatikus készség rejtőzik. Szinte természetes az emberek nehéz sorsával való azonosulása, mások megértése. Szeretettel fordul minden ember felé, mélységesen tiszteli az életszentséget, a bántó szándékot nem ismeri, pedig sokszor csalódott az emberekben. Szociális érzékenysége állandó adakozásra készíti.

Sajátos gondolatvilágában a gyermekkorban gyökeredző mérhetetlen szeretetűség és a családi élet utáni vágyakozás keveredik az Istennek tett elkötelező szent esküvessel, a gyengéd, szelíd szeretettel, a szülőföldje - s azon belül papi állomáshelyei - iránti rajongással...

Vigaszt nyújt, szeretetet, erőt ad. Őszinte, tiszta hangja, sokszínű formavilága, igényesen megfogalmazott tömör szókimondása megismételhetetlen olvasmányélményt nyújt mindenkinek.